

нітні педагогічні завдання, а саме: працювати студенту у зручному для нього режимі, обираючи при цьому відповідний спосіб навчання; використовувати різні методи і форми навчання з урахуванням індивідуальних можливостей студента; самостійно працювати із запропонованою індивідуальною навчальною програмою у зручному для них темпі; активізувати потенційні можливості та визначати слабкі й сильні сторони студента; управляти процесом навчання у режимі зворотного зв'язку між початковим, проміжним і кінцевим етапами, досягаючи цілей навчання; покращити якість освіти й досягти високого рівня підготовки до професійної діяльності; покращити взаємодію міждисциплінарних зв'язків у вищій школі; систематизувати та узагальнювати знання й уміння студентів із дисциплін певного циклу професійної підготовки та враховувати їхню наступність.

Акцентуючи увагу на перевагах модульного навчання та необхідності вивчення особливос-

тей реалізації цієї технології в процесі підготовки дефектологів, треба зазначити, що модульне навчання – сукупність педагогічних умов, визначальний підбір і компоновка на модульній основі змісту, форм, методів і засобів навчання, що забезпечують комфортні суб'єкт-суб'єктні відносини педагога і студентів у процесі досягнення ефективного результату в засвоєнні наукових знань і формуванні професійних і особистісних якостей майбутніх фахівців.

Література

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання: навчальний посібник / А. М. Алексюк. – К. : ІСДО, 1993. – 563 с.
2. Алексюк А. Н. Некоторые аспекты сравнительного анализа эффективности традиционной лекционно-семинарской системы и системы модульного обучения в вузе / А. Н. Алексюк, Е. И. Власова // Пути усовершенствования профессионально-педагогической подготовки учителя в условиях перестройки в высшей и средней школах. – Нежин, 1990. – 104 с.
3. Махмутов М. И. Проблемное обучение: основные вопросы теории / М.И. Махмутов. – М. : Педагогика, 1975. – 245 с.
4. Прокопенко И. Модульная система за усовершенствование на руководящие кадры на низовом и среднем звенах / И. Прокопенко // Проблема на труда. – София. – 1985. – № 2. – С. 16–28.
5. Фурман А. В. Модульно-развивальное навчання – система педагогічних інновацій / А. В. Фурман // Педагогіка і психологія. – 1995. – № 3. – С. 97–108.

УДК 37.03-372.461-669-057.21

Ольга Очеретна

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОЗНАКИ АКМЕОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ЇЇ ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ ЕЛЕКТРОЗВ'ЯЗКУ

Ольга Очеретная. Структурно-функциональные признаки акмеологической культуры и её формирование у будущих инженеров электросвязи.

Olga Ocheretna. Structural and functional features of acmeological culture and its formation among future telecommunication engineers.

А Розглянута акмеологічна культура у контексті її структури та функцій відносно навчання майбутніх інженерів електрозв'язку.

А Рассмотрена акмеологическая культура в контексте её структуры и функций относительно обучения будущих инженеров электросвязи.

S Paper deals with acmeological culture in the context of its structure and functions in the process of future telecommunication engineers training.

Ключові слова: акмеологічна культура, інженер електрозв'язку, структурно-функціональні ознаки.

Ключевые слова: акмеологическая культура, инженер электросвязи, структурно-функциональные признаки.

Key words: acmeological culture, telecommunication engineers, structural and functional features.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Актуальність проблеми становлення інженера електрозв'язку як професіонала на сучасному етапі розвитку вітчизняного ринку праці зростає, тому що зростають сучасні вимоги до професійної підготовки майбутнього інженера, впроваджуються нові високі технології в інженерії. Останнім часом цій проблемі приділяється посиленна увага, з'являються нові підходи до її розгляду, в тому числі і з точки зору акмеологічної культури студентів. Вважаємо за необхідне виявити структурно-функціональні ознаки акмеологічної культури майбутніх інженерів електрозв'язку.

Серед соціальних пріоритетів нашого суспільства одним із найважливіших є постійне вдосконалення професійної підготовки спеціалістів інженерів електрозв'язку, для яких характерним є прагнення до вершинності через прогнозування, планування, моделювання, проектування майбутнього, визначення своєї ролі в цьому процесі. Продовжуючи позитивні надбання традиційної системи вищої професійної освіти студентів технічних закладів, сучасні підходи до неї дозволяють

створювати умови, що приводять знання майбутнього професіонала у відповідність із сучасними науковими поглядами і теоріями. У цьому контексті майбутньому інженеру електрозв'язку гарантується право вибору такого шляху, що дозволяє досягти все більших ступенів професіоналізму.

Синтезуючи знання багатьох наук, застосовуючи основні елементи сучасних підходів, стає можливим конкретніше презентувати уявлення про вдосконалення професіоналізму, професійної компетентності в аспекті поняття «акмеологічна культура», зокрема у контексті її структури та функцій у навчанні, які і будуть розглядатися далі.

Аналіз актуальних досліджень. У дослідженні 80-х років ХХ ст., визначаючи предмет акмеології, Н. Кузьміна пов'язує її з професійним зростанням. Вона зазначає, що акмеологія – це наука про закономірності, умови, фактори та стимули, що сприяють або перешкоджають самореалізації творчих потенціалів зрілих людей у процесі саморуку їх до вершин професіоналізму й продуктивності творчої діяльності, що втілюється в соціально значущих продуктах різних галузей життя.

Поступово акмеологія розвивається, як теорія вищих досягнень людини і людства в різних видах діяльності (В. Бранський, А. Бодальов, В. Ганжин, А. Деркач, С. Пожарський та ін.)

Поняття «акмеологічна культура» бере свій початок із розроблення Б. Ананьєвим комплексного підходу до акмеології, де вчений підкреслював її великі можливості в орієнтації на єдність вивчення й реального практичного вдосконалення людини через перетворення наявного рівня розвитку у вищий, оптимальний, сполучаючи роз'єднані аспекти функціонування людини та її розвитку на життєвому шляху і в різних видах діяльності [1, с. 384].

Ученими розроблено і застосовано акмеологічний підхід у дослідженні проблем різного характеру, де професійна діяльність займає чільне місце. В освіті поняття «акмеологічна культура» проявляється як новий, науково-методологічний напрям, який стосується розроблення моделей і проектів становлення людини до рівня її найвищих досягнень, удосконалення її як індивіда, особистості, суб'єкта діяльності, індивідуальності. У багатьох наукових роботах акмеологічний підхід уводиться до складу методологічних підґрунть досліджень психолого-педагогічного характеру. У дослідженнях останніх десятиріч акмеологічна культура в аспекті особистісно-професійного розвитку людини розуміється як готовність до нововведень, проектування мети власної діяльності, яка націлена на високий результат, життєві успіхи, моделювання власного маршруту щодо професійного самовдосконалення з урахуванням відповідних потенціальних здібностей і згідно з вимогами і потребами суспільства (В. Бранський, А. Деркач, Н. Кузьміна, С. Татарський та ін.) [2, с. 476].

Формування акмеологічної культури В. Вакуленко потрактовує як «здійснення комплексного дослідження й відновлення цілісності суб'єкта, що проходить ступінь зрілості, коли його індивідуальні, особистісні суб'єкто-діяльнісні характеристики виявляються в єдності, в усіх взаємозв'язках і опосередкуваннях для того, щоб сприяти досягненню вищих рівнів, на які може піднятися кожний» [3, с. 500].

Мета формування акмеологічної культури в межах досягнення вищих щаблів професійної компетентності представлена як вирішення низки проблемних завдань протягом досягнення «акме». При тому, що «акме» означає не кінцевий пункт життєвого руху до розвитку, а вершину, з якої відкриваються нові горизонти професійного зростання. У багатьох роботах учених-акмеологів «акмеологічна культура» розкривається в напрямку проектування професійного руху до досягнення професійної вершини, прагнення до високого професіоналізму, вираженням якого є професійна компетентність [4, с. 165].

Система вдосконалення професійно-технічної освіти у ВНЗ може бути успішно здійснена на основі формування акмеологічної культури, де акмеологічна стратегія професійної освіти розуміється як проектування, планування й організація професійного досягнення майбутнього інженера електров'язку, максимальне використання його особистісного й професійного потенціалу із застосуванням акмеологічних технологій (саморозвитку, рефлексії тощо).

У нашій статті до уваги береться дослідження науковців, які розглядають акмеологічну культуру в ракурсі

формування системи виховання та самоформування особистості (Н. Полетаєва та ін.).

Вчені вбачають у здійсненні повноцінного виховання необхідність висунення його акмеологічної мети, що містить у собі цілісний розвиток підростаючої людини, формування гуманістичних життєвих цінностей, застосування методів акмеологічного впливу (вирішення акмеологічних завдань, що спрямовані на реалізацію творчого потенціалу в соціально значущій діяльності); використання акмеологічних технологій у досягненні успіху кожною людиною, становлення на акмеологічну позицію, прагнення до акмеологічної зрілості.

Метою цієї статті є з'ясування структури та функцій поняття «акмеологічна культура» майбутніх інженерів електров'язку. У зв'язку з цим ми проаналізували дослідження різних науковців-акмеологів, які пов'язані з темою нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. В. Семікін [5, с. 48] у своєму дослідженні виявив три основні компоненти акмеологічної культури: акмеологічна грамотність; акмеологічна компетентність; власне професійно-психологічна культура як внутрішній компонент акмеологічної культури й одночасно – як механізм досягнення акме й самоздійснення.

Говорячи про акмеологічну грамотність, спираємося на визначення психологічної грамотності, яке було презентовано Е. Клімовим. На його думку, психологічна грамотність «у контексті культури не зводиться до елементарної поінформованості людини про факти й залежності, що характеризують суб'єктивний світ людини, але й припускає деяку специфічну вихованість особистості й певний склад, спрямованість розуму» [6, с. 21–26]. Виходячи із цього, визначаємо акмеологічну грамотність майбутнього інженера електров'язку, як:

- поінформованість про закономірності досягнення людиною вершини у своєму індивідуальному, особистісному, суб'єктному й індивідуальному розвитку;

- вихованість особистості, як суб'єкта самоперетворювальної діяльності (відчуття здатності до акме-орієнтованих самозмін, відповідальності за самоздійснення й готовності до саморозвитку).

Другим компонентом акмеологічної культури є акмеологічна компетентність. Е. Кондратьєва розглядала її як один із елементів акмеологічної культури, відокремлюючи при цьому два значення цього поняття. У першому, ширшому змісті акмеологічну компетентність вона розглядала як систему знань, умінь, навичок, що сприяє розв'язанню системних протиріч між особистістю й діяльністю, можливість, що забезпечує збереження цілісності особистостей у діяльності й забезпечує їхній розвивальний взаємовплив.

У вужчому значенні дослідниця трактувала акмеологічну компетентність як поінформованість особистості про досягнення й можливості акмеології.

В аспекті нашого дослідження розуміємо акмеологічну компетентність майбутніх інженерів електров'язку як інтегральну здатність людини будувати свій поступальний розвиток у різних сферах життєдіяльності з постійним ускладненням завдань і зростанням рівнів досягнень, що найповніше реалізують наявні в майстерності інженерії психологічні ресурси, тобто сукупність усіх компетенцій, як соціально-особистісних, наукових, так і спеціалізовано-професійних.

Третім компонентом акмеологічної культури є про-

фесійно-психологічна культура, яку розглядають як певну якість внутрішнього психологічного життя людини як суб'єкта, особистості й індивідуальності. Таким чином, психологічна культура є ядром загальної культури людини, виступаючи її внутрішнім планом або контуром.

Дослідники розглядають професійно-психологічну культуру, як комплекс розвинених спеціальних потреб, здатностей і вмінь людини. Вона проявляється в самоорганізації людиною будь-якої життєдіяльності, різних видів базових прагнень і тенденцій, ставлень особистості до себе, до близьких і далеких людей, до живої й неживої природи, до світу в цілому. За її допомогою людина гармонійніше враховує як внутрішні вимоги психіки, тіла, так і зовнішні вимоги життя.

За Л. Колмогоровою, О. Холодковою, загальна професійно-психологічна культура особистості – «це складова частина базової культури особистості як системної характеристики людини, що дозволяє їй активно самовизначитися й самореалізовуватися в житті, що сприяє успішній соціальній адаптації, саморозвитку й задоволеності життям» [7, с. 47–56].

На думку В. Семікіна, професійно-психологічна культура – це багатомірне психологічне явище, що поєднує в собі якості загального, наприклад, загальнолюдські цінності й соціальні норми, з якими одиничного – індивідуально-своєрідний стиль відносин і поведінки.

Як високий рівень узагальненості, інтегральне утворення «професійно-психологічна культура» містить у собі зв'язані за координаційними й субординаційними принципами різні психологічні властивості людини: мотиваційні, емоційні, інтелектуальні, рефлексивні, регулятивні тощо. Нарешті, як єдність знання, відносин, перетворень й життєвого досвіду, професійно-психологічна культура сприяє формуванню базових професійно-психологічних компетенцій.

Таким чином, про професійно-психологічну культуру можна говорити як про обов'язковий компонент успішності включення майбутнього інженера в соціальне життя, як про базове утворення професійно-психологічного здоров'я особистості, як про фактор, що систематизує розвиток інших видів суб'єктів культури, в тому числі й акмеологічної.

Акмеологічна культура майбутнього інженера електрозв'язку здійснює інтегральну, проектувальну й регульовальну функції.

У рамках інтегровальної функції акмеологічна культура гармонізує взаємодію якісно різноманітних властивостей і характеристик на кожному рівні внутрішньої організації людини й, сприяючи розвитку самозвеличення як загального системотвірного фактора, інтегрує властивості людини як індивіда, особистості й суб'єкта в її індивідуальність.

На рівні індивіда інтегровальна функція акмеологічної культури проявляється найбільшою мірою в узгодженні темпераменту й задатків людини як передумов і умов формування здатностей розвитку її внутрішнього світу. На рівні особистості ця функція забезпечує об'єднання в єдине системно-структурне утворення ціннісно-знанневих мотиваційно-цільових і емоційно-вольових сфер особистості.

На рівні суб'єкта інтегровальна функція акмеологічної культури дозволяє людині максимально повно реалізувати свою суб'єктивність у всіх сферах взаємодії зі світом (життєвої, спілкування, предметної діяльності й самосвідомості).

лізувати свою суб'єктивність у всіх сферах взаємодії зі світом (життєвої, спілкування, предметної діяльності й самосвідомості).

Про інтеграцію властивостей і характеристик на кожному рівні внутрішньої організації людини й самих цих рівнів можна говорити як про підвищення рівня особистості.

Проектувальна функція акмеологічної культури забезпечує «випереджальне відображення» життєвого шляху людини, створення «моделей потрібного майбутнього», спрямованих на досягнення акме й самоздійснення.

Проектувальна функція акмеологічної культури майбутнього інженера електрозв'язку допомагає студенту в процесі навчання виконувати роботу, безпосередньо спілкуючись із її об'єктом. Це дає йому змогу зі значною мірою самостійності констатувати новий, йому невідомий факт чи, співвідносячи низку факторів, самостійно доходити нового для нього висновку і тим самим сходити на вищий рівень професіонального й особистісного розвитку. Для дослідницьких процедур вважається необхідним містити у собі постановку проблеми, вибір об'єкта, предмета, формування мети й гіпотези та дії у визначеній логіці, отримання результату й оцінки його достовірності, новизни, значущості. Ця функція несе в собі елементи саморозвитку та самозростання особистості.

Регульовальна функція акмеологічної культури забезпечує ефективність процесу саморозвитку на всіх його рівнях (самоактуалізація, самовдосконалення, самореалізація), тому що акмеологічна культура впливає на мислення, поведінку людини, на її ставлення до роботи та своєї професійної діяльності і навіть на вибір духовних і матеріальних цінностей. Як результат, акмеологічна культура регулює дії людини.

Висновки. У статті були з'ясовані структура та функції поняття «акмеологічна культура» майбутніх інженерів електрозв'язку. Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми формування акмеологічної культури майбутніх інженерів електрозв'язку у процесі професійної підготовки у вищому навчальному технічному закладі показав, що її вивчення є однією з актуальних педагогічних проблем сьогодення, яка потребує ретельного вивчення. На основі узагальнення результатів аналізу дослідження формування акмеологічної культури студентів можемо зробити висновок, що ця проблема не знайшла належного відображення в науково-педагогічній і психологічній літературі.

Перспективи нашої подальшої роботи полягають у визначенні та обґрунтуванні педагогічних умов, що сприяють формуванню акмеологічної культури майбутніх інженерів електрозв'язку.

Література

1. Ананьев Б.Г. Психология и проблемы человекознания / Б.Г. Ананьев. – М. : Изд-во ин-та прак. психолог., 1996. – 384 с.
2. Бранский В.П. Социальная синергетика и акмеология / В.П. Бранский, С.Д. Пожарский. – СПб. : Политехника, 2002. – 476 с.
3. Вакуленко В.М. Развитие теории и практики вищої педагогічної освіти України, Росії, Білорусії на основі акмеологічного підходу : монографія / В.М. Вакуленко. – Луганськ : Альма-матер, 2007. – 500 с.
4. Бодалёв А.А. Вершина развития взрослого человека: характеристика и условия достижения / А.А. Бодалёв. – М. : Наука, 1998. – 165 с.
5. Семикин В.В. Психологическая культура в педагогическом взаимодействии : автореф. дис. ... д-ра психол. наук / В.В. Семикин. – СПб, 2004. – 48 с.
6. Климов Е.А. Кажущееся и действительное акме человека в его среде / Е.А. Климов // материалы науч.-практ. конф. [«Акмеология: итоги, проблемы, перспективы»] / под ред. А.А. Деркача. – М. : РАГС, 2004. – С. 21–26.
7. Колмогорова Л.С., Холодова О.Г. Особенности становления психологической культуры младших школьников / Л.С. Колмогорова, О.Г. Холодова // Вопросы психологии. – 2001. – №1. – С. 47–56.